

elhitették velük az igazságot – vagyis azt, hogy kik is ők valójában. Nem én meséltem el nekik, hanem az 5-6 hónapos gyerek tekintete, kinyújtott karja volt az a lelassított, filmkock-ánként megmutatott válaszselekvés, melyet az ő viselkedésük váltott ki a gyermekből.

Megjátszották volna magukat a film kedvéért? Nem. De tegyük fel, hogy igen. Akkor pedig jól játszottak, és ezt ők maguk is láthatták, hogy milyen „ügyes színészek”, olyannyira, hogy a 6 hónapos gyerek is elhitte, hogy őt szeretik. Ezt a gondolatsort pedig gondolja tovább az olvasó. Szerintem az igazi játék és a valóság szinte ugyanaz.

4 éves lesz az idén a kisfiú, még mindig együtt vannak, szegényen, kuszán, úgy, ahogy mi sohasem akarnánk élni egy napot sem, de az ő filmjükben ez a „happy end”.

Az én kisfiam is 4 éves, az óvoda büszkesége. Az ő fiúk csak egy kicsit ügyesebb.

Pattermann Kinga

A GYERMEKVÉDELMI SZOLGÁLTATÁSOK KIÉPÍTÉSE PESTERZSÉBETEN

■ BEVEZETÉS

A szociális ellátás a segítség és támogatás számos formáját tartalmazza, amelyet a társadalom országos és helyi szinten polgárainak nyújt. Célcsoportjai lehetnek idősek, fogyatékosok, vagy a társadalomba nehezen beilleszkedő személyek, akiknek magatartása olyan problémákhoz vezethet, mint pl. a különböző függőségek vagy a bűnöző magatartás. A szociális szolgáltatások között vannak általánosabb jellegűek, pl. a gyermekes családoknak nyújtott támogatások, valamint a gyermekeknek és fiataloknak nyújtott lehetőségek a helyes, tartalmas élet megteremtésére. A rászorultságot nem egyedül az egyén határozza meg. Ennek tisztázása humanitárius, szakmai és morális megfontolások alapján történik. A szociális igények meghatározása során tehát a politikai érdekek, a polgárok rászorultsága és elvárásai, valamint a szakmai értékelések jelentik a fő szempontokat: vagyis a szociális ellátás olyan terület, amely sokakat érint, és ahol sok érdek találkozik.

Az önkormányzati költségvetés jellemzője a hiány, amely többnyire éppen a közszolgáltatások leggyengébb

rendszereinek működését teszi minden évben kérdésessé. Az önkormányzatok arra kényszerülnek, hogy a fogyasztói szolgáltatások területétől vonjanak el forrásokat, illetve tekintsenek el a fejlesztésektől, a rendszerek működésének minőségi változtatásától. Ebből következően a lakosság gyorsan alakuló igényeinek és szükségleteinek megfelelő közszolgáltatók fejlesztésére és e szolgáltatások finanszírozására az önkormányzatoknak új megoldási módokat kell találniuk. Az a tény is közismert, hogy az önkormányzatok szolgáltató funkciói kerültek veszélybe a növekvő gazdasági problémákkal és a szűkülő fizetőképes kereslettel, illetve a fogyasztók szükségleteinek növekedésével tovább szűkültek az önkormányzatok költségvetési keretei.

Pesterzsébet Önkormányzata fontosnak tartotta és tartja ma is, hogy a népjóléti ágazatot érintő feladatait (pl. szociális és gyermekvédelmi problémák lehetséges megoldása, kezelése) az ágazat intézményrendszerein keresztül, valamint a természetbeni és pénzbeni szociális ellátások nyújtásával a kerületi lakosok megelégedésére végezze. A so-

ciális törvényben, valamint a gyermekvédelmi törvényben foglalt alapellátási feladatok, szolgáltatások (családsegítés, gyermekjóléti szolgálat, gyermekek átmeneti otthona, helyettes szülői hálózat kialakítása, családi napközi, házi gyermekfelügyelet) megvalósítása érdekében hatékonyan támogatja a Pesterzsébeti Család- és Gyermekvédelmi Központ által megfogalmazott szakmai programokat, célkitűzéseket. Az intézmény fejlődését, a szolgáltatások bevezetését és minél szélesebb körű kiterjesztését nagymértékben segítették a Fővárosi Szolidaritási Alaptól, az Egészségügyi Szociális és Családügyi Minisztériumtól, a Gyermek, Ifjúsági és Sportminisztériumtól elnyert támogatások.

■ PESTERZSÉBET SZOCIÁLIS JELLEMZŐI

Pesterzsébet lakosságának szociális helyzetét befolyásolják a kerületet érintő társadalmi és gazdasági jellemzők.

Pesterzsébet területe: 1.218 hektár. Mindez a főváros összterületének 2,3%-a, ezzel a hetedik legnagyobb kerület

Budapesten. Pesterzsébet a Duna-partját érintve Dél-Pesten helyezkedik el. Öt városrészből áll: központi városrész, Gubacsi lakótelep és környéke, Erzsébetfalva, Kossuthfalva, Ipari negyed.

Lakóinak száma közel 65 ezer, lakások száma közel 29 ezer. Egy lakásra átlag 2,4 lakos jut. Az orvosi ellátást 10 rendelő 34 orvosi körzete biztosítja. A szociális foglalkoztató évente 280-300 bedolgozónak nyújt munkát. Évente 600-800 ember jut szociális étkeztetéshez, ellátáshoz. A kerületben a vállalkozások száma 11 ezer körül van, ebből egyéni vállalkozó mintegy 8 ezer fő. Aktív keresők száma 33.500 fő, nyugdíjas 18.800 fő.

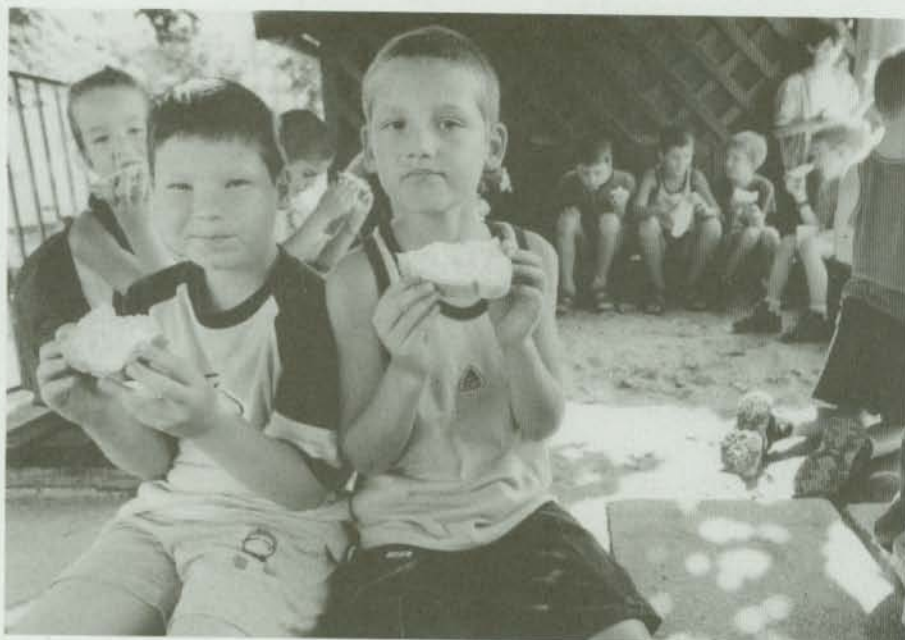
A lakosság számának alakulását vizsgálva az állapítható meg, hogy a népesség 1940-ig dinamikusan emelkedett, majd a növekedés mértéke csökkent. A 80-as évek elejétől a természetes fogyás a jellemző, mely a lakosság fokozatos előregedése, az átlagéletkor növekedése, másrészt a demográfiai ciklikusság következménye.

Pesterzsébeten a halálozások száma fokozatosan emelkedik, melyet a lakosság életmódján, életkörülményein, egészségügyi viszonyain túl az időskorú lakosság számának növekedésével összefüggő magasabb halandóság okozza.

A kerület a főváros viszonylag fiatal lakosságú területei közé tartozik. Pesterzsébeten a 80-as években épült lakótelepeken viszonylag fiatal népesség él. Ezekben a kerületrészekben a gyermekkorú lakosok száma mintegy kétszere a 60 éven felüliekéénél.

Pesterzsébeten a népesség iskolázottsági szintje nagyon rossz. A 80-as évek végén kezdődő társadalmi-gazdasági változások nyomán megjelent a nyílt munkanélküliség, a munkanélküliek aránya magasabb lett.

A lakások komfortfokozat szerinti megoszlása a budapesti átlaghoz hasonlítva kedvezőtlenebb: az összkomfortos lakások hányada sokkal alacsonyabb, a félkomfortos és a komfort nélküli lakások aránya magasabb. Intézményünk tapasztalatai alapján egyre többen küzdenek lakhatási problémával, valamint növekszik a díjhátralékkal küzdő egyének és családok száma és folyam-

atosan nő a tartozások összege. Leggyakrabban a különféle szolgáltatók felé tartoznak díjfizetéssel az egyének, de egyre több az olyan eset, amikor a hitelintézetek által megállapított törlesztő-részleteket nem tudják fizetni a családok.

Kerületünkben a szociálisan rászorultak száma évről-évre növekszik. A 0-18 éves korú gyermekek száma közel 12.000 fő. A szegénységben élő lakosság körében a gyermekek száma a legmagasabb, a 6 éves kor alatti kisgyermekek közel fele él szegény sorsú családban. Az említett tények arra figyelmeztetnek bennünket, hogy a kisgyermekes családok szociális problémáira különös gondot kell fordítanunk.

■ A PESTERZSÉBETI CSALÁD- ÉS GYERMEKVÉDELMI KÖZPONT BEMUTATÁSA

Pesterzsébet Önkormányzatának Képviselő-testülete 1994. november 1-től hozta létre a Családsegítő Szolgálatot. A Szolgálat (3 fővel) a Gondozási Központ egyik szakmailag önálló csoportjaként kezdte meg működését. Az 1994-1997 között eltelt időszak a Szolgálat kiépítésének, a működési feltételek megteremtésének, a kerületi igények feltérképezésének és egy komplex szakmai program elkészítésének időszaka volt.

A kerületben élők szociális helyzeté-

nek rohamos romlása egyre inkább szükségessé tette az alapellátás kiszélesítését, valamint az azon túlmutatott tevékenységi formák kialakítását is. Intézményünk felismerte azt, hogy a mindennapi információs segítségnyújtáson és családgondozáson túl egyre nagyobb igény mutatkozik a mentálhigiénés, szociális, közösségi, fejlesztő csoportok létrehozására. Egy komplexebb szociális segítő rendszer számos kerületi család számára teszi lehetővé megfelelő életstratégia kialakítását, ezáltal csökkenteni képes a csupán „tűzoltásszerűen” segélyezendők számát és feltétlenül egy minőségibb szociális munka irányába tudja elmozdítani az intézmény tevékenységét is.

Már 1996-ban látszott, hogy a gazdasági-társadalmi változások és az intézmény által közvetített szolgáltatások ismertté válása következtében a Családsegítő Szolgálat az akkori helyén (egy munkaszoba, majd egy volt orvosi rendelő helyisége) és szervezeti felépítésével, létszámával nem képes ellátni a jelentkező igényeket. Egyre inkább körvonalazódott egy nagyobb telephelyet igénylő, önálló intézmény képe, és ezzel együtt az intézmény életében elindult egy innovációs folyamat. A Szolgálat önállóvá válása, a tárgyi és személyi feltételek bővítése 1997. áprilisában a Képviselő-testület határozata által megindult.

A Családsegítő Szolgálat kezdemé-

nyezésére Pesterzsébet Önkormányzata a gyermekvédelmi törvény megjelenése előtt elkezdte a gyermekjóléti alapellátások kiépítését. Az alapellátási formák létrehozásához az Önkormányzat elegendő saját forrással nem rendelkezett, ezért minden lehetséges pályázati forrást igénybevett az új gyermekvédelmi rendszer létrehozására.

A Fővárosi Önkormányzat és Pesterzsébet Önkormányzata összefogásának eredményeképpen Pesterzsébeten sikerült létrehozni egy komplex központot a gyermekvédelmi alapellátások működtetésére.

1998. január 1-én alakult meg a Pesterzsébeti Család- és Gyermekvédelmi Központ, mely szakmailag önálló, gazdálkodását tekintve részben önálló szervezet lett. Az eltelt időszak alatt az intézmény feladatköre, szolgáltatásai fokozatosan bővültek, jelenleg az alábbi szolgáltatásokkal áll a kerületi lakosság rendelkezésére:

- Családsegítő Szolgálat (1994. november 1-től)
- Gyermekjóléti Szolgálat (1997. november 1-től)
- Gyermek Átmeneti Otthona (1998. június 1-től)
- Helyettes szülői hálózat (2000. április 7-től)
- Családi Napközi (2001. július 1-től)
- Házi gyermekfelügyelet (2001. április 1-től)

■ GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLAT

Kerületünkben a veszélyeztetett gyermekek száma magas, és ezek a számok sajnos évről évre nőnek. Az elszegényedés mellett egyre többször találkozunk mentális problémákkal is egy-egy családban. Tapasztalataink szerint ezek a gyermekeken is lecsapódnak. A segítő, kiterjedt családi vagy baráti háttér egyre többször hiányzik, ezért sokszor a családoknak, a gyermekeknek nincs kihez fordulni segítségért. Ez a felismerés inspirált bennünket arra, hogy a problémák megoldását rendszerszemléletű család gondozás

eszközeivel segítsük megoldani.

Terveinket több lépcsőben, különböző pályázati támogatások és Pesterzsébet Önkormányzatának segítségével valósítottuk meg.

Célunk volt, hogy a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvényben a helyi önkormányzatok számára előírt gyermekvédelmi prevenciók feladatokat mielőbb megvalósíthassuk kerületünkben. A Pesterzsébeti Család- és Gyermekvédelmi Központ létrehozása a kerület szociális problémáinak csökkentésében és a kerületi lakosok fokozottan hátrányos helyzetének felszámolásában jelentős előrelépést jelent.

A Központ feladatait a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény, a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv., és Pesterzsébet Önkormányzatának helyi rendeletei határozzák meg.

A megvalósítás első lépcsőjeként pályázati forrásból létrehoztuk a gyermekjóléti szolgálatot, mely megalakulása óta folyamatosan bővülő klienskörrel dolgozik. Célja a kerület gyermek- és ifjúságvédelmi rendszerének működtetése, a gyermekvédelemben dolgozó szakemberek munkájának koordinálása, szolgáltatások nyújtásával preventív feladatok megvalósítása. A gyermekjóléti szolgálat feladata, hogy a településen élő gyermekeket nevelő családokban kialakult veszélyeztetettséget megelőzze, megszüntesse a családgondozás folyamatával.

A gyermekjóléti szolgálat rendszeresen együtt dolgozik a kerületi Gyámhivatallal, a hatósági feladatokat ellátó gyermekvédelmi csoporttal, iskolákkal, óvodákkal, védőnői hálózattal, a kerületi Anyaoltalmazó Alapítvánnyal, és más szervezetekkel.

A szolgálat személyi és tárgyi feltételei folyamatosan bővülnek. A családgondozók munkáját főállású gyermekpszichológus, fejlesztőpedagógus és családterapeuta is segíti. A gyermekjóléti szolgálat munkatársainak széles érdeklődési köre és speciális képzettsége lehetővé teszi, hogy sokszínű tevékenységet folytathassunk, saját erőnket kihasználva növelhessük szol-

gáltatásaink körét, színvonalát. A gyermekvédelmi törvény értelmében fontos hangsúlyt kap a megelőzés. A prevenció területén a Szolgálat kiemelt feladata az információkövetítés, a különböző veszélyforrások elkerülésével kapcsolatban (pl. drog, alkohol, prostitúció, stb.) csoportok szervezése gyermekek, fiatalok számára. E feladatokat az alábbi csoport illetve klubfoglalkozások keretében valósítjuk meg:

- a magartatási és beilleszkedési nehézségekkel küzdő általános iskoláskorú gyermekek csoportja,
- kisgyermekes anyók klubja,
- csellengők klubja,
- komoszklub,
- filmklub, dobklub
- gyermek aerobik,
- mozgáskoordinációt segítő torna,
- kapcsolatügyelet
- kézművesklub.

A szolgálat szakmai programjában az alábbi célkitűzések megvalósítása kerül előtérbe:

- Családterápiás műhely létrehozása,
- Szakmai műhelyek beindítása (pedagógusok, védőnők, szociális munkások, egészségügyi dolgozók),
- Gyermekvédelmi felelősök iskolai szociális munkájának koordinálása,
- Utcai szociális munka kiterjesztése, szabadidős tevékenységek szervezése, kortárscsoportok működtetése, klubfoglalkozások folyamatos működtetése,
- Kórházi szociális munka végzése
- Ifjúsági információs iroda létesítése telefonos segélyvonal működtetésével (helyiség biztosításával),
- A fejlesztőpedagógus munkáját kiegészítő szaktantárgyak korrepetálásához külső szakemberek bevonása.

■ GYERMEKEK ÁTMENETI OTTHONA

A gyermekjóléti szolgálat megalakulásával szinte egy időben megkezdődtek a gyermekek átmeneti gondozását biztosító Gyermek Átmeneti Otthonának kialakítását is.

Munkánk során sokszor szembesültünk azzal a problémával, hogy családi krízishelyzetekben az állami gon-

doskodás lehetőségein kívül nincs hová kiemelni a családból a bajba jutott gyermeket. A családokban fellépő problémák sok esetben nagyságrendileg csökkenthetők lennének, ha krízis esetén a gyermek átmeneti elhelyezésére nyílna módunk. Célunk volt, hogy az átmeneti gyerekszálló létrehozásával ilyen esetekben, mielőbb hathatós segítséget nyújthassunk a családoknak, gyermekeknek, mind az elhelyezés lehetővé tételével, mind pedig a gyermekjóléti szolgálat által biztosított szociális munka nyújtásával.

Célcsoport

3-18 éves korú gyermekek, fiatalok, akiknél a szülő egészségügyi állapota, életvezetési problémája, szociális, anyagi helyzete miatt a gyermek felügyelete, ellátása, a róla való gondoskodás nem kielégítő, illetve szünetel.

A szálló kialakítása

Az otthon folyamatos működését 7 főállású munkatárssal, és megbízási szerződéssel foglalkoztatott külsős segítőkkel biztosítjuk (vezető nevelő, nevelő, 4 fő gyermekfelügyelő, takarító-konyhai kisegítő).

Ezen kívül foglalkoztatunk még pszichológust, szociális munkást, fejlesztő pedagógust, hetente két alkalom-

mal gyermekorvost, valamint szükség szerint gyermekfelügyelőket.

Tárgyi feltételek: A kialakításhoz és zökkenőmentes üzemeltetéshez szükséges tárgyi feltételek megteremtése részben önkormányzati, részben pályázati támogatás útján valósultak meg.

A működtetéshez szükséges helyiségeket (konyha, ebédlő, társalgó, tanulószoba, 3 db 4 ágyas háló, gyengélkedő és vizesblokk) az önkormányzat biztosította. Az épülethez tartozik még egy 2400 nm területű kert, melynek játszó- és szabadidő parkká alakítását 2000-ben kezdtük meg különböző pályázati pénzeszközök bevonásával.

A szálló működése

A működtetéshez szükséges engedélyk beszerzése és a szakmai program elkészítése után a 12 férőhelyes Gyermek Átmeneti Otthona 1998. június 1-én kezdte meg működését. A zökkenőmentes működés feltételeit a házirend és az életkori sajátosságokat is figyelembe vevő napirend biztosítja. A szálló a XX. kerületben lakcímmel rendelkező családok 3-18 év közötti gyermekeit fogadja a gyermekvédelmi törvényben meghatározott 12 hónapig. (Az ellátás különösen indokolt esetben 6 hónappal meghosszabbítható.)

A gyermekek átmeneti otthonában elhelyezett gyermekek számát, a gondozás időtartamát és a távozás helye szerinti megoszlását az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

Év	Gyermekek száma	Gondozási napok száma	Gondozás időtartama	Távozás helye		
				családjába	TEGYESZ	átm.gond.-ban maradt
1998	28fő	1561 nap	3-185 nap	20fő	-	8 fő
1999	55 fő	3398 nap	1-314 nap	38 fő	6 fő	11 fő
2000	59 fő	4167 nap	1-279 nap	42 fő	8fő	9 fő
2001	59 fő	3604 nap	1-294 nap	49fő	4 fő	6 fő
2002.	70 fő	3929 nap	1-243 nap	49 fő	12	9 fő

Az Átmeneti Gyerekszállóra felvett gyermekek életkor szerinti megoszlását az alábbi táblázatban mutatjuk be:

Életkor szerinti megoszlás	1998	1999	2000	2001	2002
13-6 év	13	11 fő	10 fő	4 fő	12 fő
6-10 év	5	18 fő	14 fő	17 fő	23 fő
10-14 év	2	15 fő	23 fő	22 fő	21 fő
14-18 év	8	11 fő	12 fő	16 fő	14 fő

A felvétel menete

Az otthonban való tartózkodás előfeltétele, hogy a szülő és az intézmény között írásos megállapodás szülessék a gyermek ellátásának részleteiről, feltételeiről. A szerződéskötést megelőzi egy általános interjú, melynek során tájékozódunk a gyermek környezetéről, iskolai karrierjéről, érdeklődési köréről, problémáiról. Feltérképezzük a család szerkezetét, szereposztását, nevelési módszereit, hagyományait. Információt nyújtunk a szülőnek az intézménybe kerülés anyagi vonzatairól, illetve közösen meghatározzuk az elérendő célokat, az együttműködés módját. A felvétel egy hónapra szóló szerződéssel történik, melynek meghosszabbítása a kitűzött feladatok megvalósulásának függvénye. A gyermekek átmeneti otthonában életkor, fogyatékoság, vagy egyéb zavar miatt el nem helyezhető gyermeket intézményünk helyettes szülői hálózatában látjuk el.

A Gyermekek Átmeneti Otthonának feladata:

- A gyermekek átmeneti gondozása keretében a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő étkeztetéséről, ruházattal való ellátásáról, gondozásáról, neveléséről, lakhatóságáról gondoskodik.
- A gyermek nevelési-oktatási intézménybe való eljutását lehetőség szerint intézményváltás nélkül biztosítja.
- Az otthon sajátos eszközeivel, a szülővel, gondviselővel kötött megbízási szerződés alapján a gyermekek átmeneti időre szóló gondozásában, ellátásában vállalhat szerepet a családintegráció megőrzésében.
- A válsághelyzetbe került fiatal személyiségállapotának intézményes körülmények közötti rendezése.
- Speciális képességzavarokkal, tanulási nehézségekkel küszködő gyermekek képességeinek, motivációinak fejlesztése, rendszeres tanuláshoz szoktatás.
- Felőtt élethez szükséges pozitív szerepek modellezése.
- A másság elfogadása.
- A közösségi szokásrendszerek, viselkedési minták elsajátítása.

- A szabadidő kultúrájának formálása, alakítása.
- A környezet, a testi higiénia, az önkiszolgálás, a megjelenés, az ízlésvilág fejlesztése.
- A tudatos életvezetés irányítása.
- A szállón lévő gyermekek szabadidős programjainak szervezése.

Az átmeneti otthon preventív jellegű tevékenységet folytat. A törvény által biztosított lehetőségek révén törekszik a gyermek családból való tartós kiemelésének megakadályozására, a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve segíti a gyermek családjába történő visszatérését. A vezető nevelő, a szálló szociális munkása és a gyermekjóléti szolgálat családgondozója közösen folyamatosan figyelemmel kísérik a gyermek fejlődését. Tapasztalataikat, a fontosabb információkat a „Gyermekeink védelmében” című nyilvántartási rendszer adatlapjain rögzítik. Az ellátás idejére gondozási-nevelési tervet készítenek. Az átmeneti gondozás ideje alatt elsődleges cél a gyermek biztonságba helyezése, de gondot kell fordítani iskolai helyzetének javítására is. Gyakran tapasztalunk komoly tanulási nehézségeket az ellátott gyermekeknél, fejlesztésükben kiemelt szerepe van a nevelőnek, fejlesztőpedagógusnak.

Az otthonba kerülő gyermekek gyakran lelkiileg is sérültek. Nehezen tudják feldolgozni a családban, vagy közvetlen környezetükben elszenvedett sérelmeket, ezért mindannyiukkal pszichológus foglalkozik. A részletes anamnézis felvétele, a gyermek intellektuális képességeinek, személyiségállapotának vizsgálata után dönt a terápián, vagy csoportfoglalkozáson való részvételről.

A bekerülést kiváltó okok között az alábbiak fordulnak elő leggyakrabban: - hajléktalanság, vagy a lakhatás feltételeinek időleges hiánya, - gyermek ellátatlansága, - gyermekbántalmazás (testi, lelki szexuális) - családon belüli viszályok, - szülők rövidebb, hosszabb ideig tartó távolléte, szenvedélybetegség a családon belül.

Az átmeneti gondozás ideje alatt a szülő felügyeleti joga nem szünetel. Az otthon támogatja a családdal való szoros kapcsolat fenntartását, biztosítja az

ehhez szükséges feltételeket. Nagy hangsúlyt fektetünk arra is, hogy a gyermek minél kevésbé szakadjon ki megszokott környezetéből, kapcsolatot tarthasson barátaival, intézményváltás nélkül folytathassa tanulmányait. A gyermekek szállítását a Fővárosi Szolidaritási Alaptól 1999-ben nyert pályázati támogatásból vásárolt Ford Transzit mikrobusszal tudjuk biztosítani.

Az otthonba bekerült gyermekeknél az alábbiakat tapasztaljuk: leromlott egészségi állapot, testi-értemi lemaradás, ingerszegény, veszélyeztető környezet, bizalmatlanság a felnőttekkel szemben, szeretetéttség, rendezetlen iratok, hiányos ruházat.

Ezek a problémák egyes esetekben halmozottan jelentkeznek. Megoldásuk nagy erőfeszítést kíván a szálló dolgozóitól. Ezért éreztük nagy szükségét a szolgálaton belüli szupervízióknak, melyet 1999-ben pályázati támogatás (Szociális és Családügyi Minisztérium) igénybevételevel kezdtünk megszervezni, s azóta - önkormányzati finanszírozással - is kétheti rendszerességgel tartunk.

Az esetmegbeszélő csoport célja:

a Gyermekek Átmeneti Otthonában dolgozó munkatársak pszichés feszültségeinek csökkentése.

A résztvevők által hozott legfontosabb problémák:

• A szállón huzamosabb ideig tartózkodó gyermekekhez való szorosabb kötődés

szinte elkerülhetetlen. Ugyanakkor a szállóról kikerülő gyermekek sorsa nem mindig rendeződik megnyugtatóan, így a gondozás során megjelenő anyai érzések, túlzott kötődések feszültté és frusztrálttá tették a gondozókat. Ezen érzelmek, indulatok tudatosítása és feldolgozása során a gondozók fokozatosan tanulták meg saját mentálhigiénéjüket védeni, s ez által hatékonyabban kezelni az eseteket.

• A szállón megforduló gyermekek zöme sérült. Előfordul enyhén értelmi fogyatékos, POS szindrómás, különböző súlyosságú neurotikus tüneteket produkáló vagy beilleszkedési zavarokkal küzdő gyermek is. A szupervízió elősegítette a másság elfogadását. Így a dolgozók képessé váltak ezen értékrendet közvetíteni a gyermekek felé.

• Tapasztalataink azt igazolják, hogy a program sikeres volt, a pályázati támogatással elindított, majd az intézmény költségvetéséből finanszírozott mentálhigiénés tréning mindenképpen elősegíti a munkatársak hatékonyabb együttműködését, építi a segítők önismeretét és kommunikációját, valamint megelőzi a „burn out” kialakulását.

Sokszor jelent problémát, hogy a gyermekek nem tudják elfoglalni magukat szabadidejükben. Fontos feladatunknak tartjuk, hogy megismertessük velük a szabadidő hasznos eltöltésének módjait. Hétfőgőz és iskolai szünetekben programokat szervezünk számukra életkori sajátosságaik és igényük szerint.

Rendszeresen szervezünk számukra külső helyszínen hétfőgőz programokat, kirándulásokat, de igyekszünk kihasználni az intézmény adottságait is. 2000-ben a rendelkezésünkre álló, 2400 nm-es körbekerített udvarunk játszó és szabadidő parkká történő átalakítását pályázati pénzeszközök felhasználásával megkezdjük.

Célunk volt egy olyan komplex szabadidőpark kialakítása, amely a kerület gyermekeinek kulturáltabb időtöltését szolgálja. Tapasztalataink azt mutatták, hogy az intézményt körülölelő lakótelepen sok a magányos „kulcsos” gyermek, aki iskola után teljesen ellenőrizetlenül, társakat keresve járja az utcákat, tereket. A játszótér megépítésével a gyermekeknek lehetőségük nyílik arra,

hogy szabadidejüket hasznosan töltsék. A szabadidőpark szolgáltatásai biztosítani tudják még az intézményben működő Átmeneti Otthonban élő gyermekek utógondozását, illetve a napközis táborokban részt vevő gyermekek foglalkoztatását. Távlati tervként határoztuk meg azt, hogy a szabadidőpark módszertani központ szerepét is be tudná tölteni, valamint meg tudnánk célozni a terület sarkalatos pontjait, a szemlélet formálásával pedig emberi értékek fontosságát hangsúlyoznánk.

A játszótér tervezésénél alapvető szempont volt, hogy a testedzés mellett mentálhigiénés segítséget is nyújtunk. Létrehoztuk a csellengők klubját, ahol gyermekpszichológus, családterapeuta és szociális munkások foglalkoznak a fiatalokkal.

Azokat, akik eljönnek programjainkra, olyan hagyományos kikapcsolódási lehetőségek várják, mint kézműves tevékenységek, teaház és különböző sportfoglalkozások (foci, kosárlabda, asztalitenisz, stb.)

A játszótér jelenleg három szerkezeti egység alkotja: pihenőkert, ovis blokk homokozóval, egyensúlyozó krokodillal, kígyóval és kombinált csúszdával, és füves focipálya. A pihenőkertben kialakított színpad alkalmas azoknak az egyéneknek és csoportoknak bemutatkozására, akik ehhez kedvet és tehetséget éreznek. A színpadon lehetőséget biztosítunk a bemutatkozásra a kerületben működő amatőr színjátszó csoportoknak és zenekaroknak.

A játszótér befejezéséhez illetve újabb játékszerek telepítéséhez további pályázati lehetőségeket kell találnunk, illetve olyan támogatókat kell keresnünk, akik felajánlásából megépíthetjük a második lépcsőben kialakításra váró egységeket, így biztosítva valamennyi korosztály számára a hasznos időtöltést.

Intézményünket megalakulása óta széles körű adományozói háttér segíti. Nekik is köszönhetően sikerült a szálló tárgyi eszközeinek állományát bővíteni, illetve magas színvonalon biztosítani. A különböző játék és sportszerek nagyon sok esetben újdonságot jelentettek a gyermekeknek. Megóvásuk ismeretlen fogalom volt számukra, így meg kellett tanítani játszani őket.

Az intézmény évek óta vállalja a tavaszi és a nyári szünet ideje alatt a kerületi gyermekek napközbeni ellátását. Sok esetben előfordul, hogy a szállóról hazakerült gyermekek jönnek vissza ezekre a programokra. A táborok szervezésével célunk, hogy az átmeneti gondozás ideje alatt megkezdett felzárkóztatást folytassuk. Ennek megfelelően többek között sportolási lehetőséget, kézműves foglalkozásokat, természetjárást, játékos formában háztartási ismeretek elsajátítására kínálunk lehetőségeket.

■ HELYETTES SZÜLŐI HÁLÓZAT

A Pesterzsébeti Család- és Gyermekvédelmi Központ a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXI. törvény, a 15/1998. (IV.30.) NM rendelet, valamint a 150/1997. (IX. 10) Kormányrendelet értelmében helyettes szülői hálózatot működtet. A helyettes szülői hálózat a személyes gondoskodást nyújtó alapellátásokon belül az átmeneti gondozási formához tartozik.

Kialakulása

A helyettes szülői hálózat szükségességét a Gyermekjóléti Szolgálat és az intézményben 1998. június 1-től működő Gyermekek Átmeneti Otthonának tapasztalatai bizonyították. Az Átmeneti Otthon 12 férőhelyes, 3-18 éves korú gyermekek elhelyezésére alkalmas. Az átmeneti gondozási formából így kimaradtak a három éven aluli gyermekek, a magatartási zavarokkal küszködő és a bármilyen fogyatékkal rendelkező kiskorúak. Elsősorban a fenti célcsoport ellátására kezdtük el szervezni a helyettes szülői hálózatot.

A hálózat kiépítését 1998-ban a Fővárosi Szolidaritási Alaptól elnyert pénzeszközből kezdtük el. 1999-ben az intézmény két munkatársa az Országos Család- és Gyermekvédelmi Intézet által szervezett FIKSZ-tréner képzésen vett részt. A képzéssel párhuzamosan a hálózat működtetéséhez szükséges tárgyi eszközök beszerzése történt meg. Ez év második felében elkezdődött a leendő helyettes szülők toborzása, az arra alkalmas jelentkezők FIKSZ képzése. A befo-

gadó családokon kívül szükségesnek tartottuk a gyermekvédelemben dolgozó munkatársak képzését is, mivel a helyettes szülő fogalma, a hálózat működtetése egy új színfolt a gyermekvédelmi rendszerben. 1999 év végére befejeződött az első szülő csoport képzése, a végzett helyettes szülők az Országos Család- és Gyermekvédelmi Intézettől Tanúsítványt kaptak, hogy gyermekek befogadására alkalmasak.

2000. tavaszán a helyettes szülői hálózat szakmai programját kidolgoztuk, elkészítettük a helyettes szülőkkel kötendő megállapodás és megbízási szerződések minta példányait, majd a Fővárosi Közigazgatási Hivatal Gyámhivatalától a helyettes szülői hálózat működési engedélyét megkértük. A Fővárosi Gyámhivatal a hálózat működési engedélyét 2000. 04. 07-én 06-4208/2000 számú határozatával megadta. Pesterzsébet Önkormányzata volt a fővárosban az első, akinek működési engedélyt adtak helyettes szülői hálózat működtetésére. Az önkormányzat és az intézmény munkatársai joggal lehetnek büszkéek, hogy a gyermekvédelmi törvény szellemében elsőként tudták megszervezni ezt a fontos ellátási formát. „Üttörő munkánk” azt eredményezte, hogy a mai napig a gyermekvédelemben dolgozó kollégák tőlünk kérnek tanácsot, útmutatást és sok esetben segítséget a veszélyeztetett gyermekek helyettes szülőnél történő elhelyezéséhez.

Helyettes szülők

A helyettes szülő családban élő gyermek átmeneti gondozását, saját háztartásában biztosítja. E tevékenységét a Gyermekjóléti Szolgálat szakmai segítségével, sajátos - külön jogszabályban meghatározott- helyettes szülői jogviszonyban végzi. A gyermekvédelmi törvény szerint a gyermekek átmeneti gondozása során a gyermek iskolai oktatását lehetőség szerint iskolaváltás nélkül kell biztosítani.

A működési engedélyt az 1999-ben kiképzett helyettes szülők kapták meg, mely hét családot jelent. A családok közül sajnos csak két család rendelkezett pesterzsébeti lakással, a többiek pedig Velencén, Felsőpakonyban, Piliscsában, illetve Csepelen laknak. A jelenleg

kiképzett szülők közül többen családi körülményeik változása miatt a helyettes szülői feladatokat vállalni nem tudják. (Pl.: saját gyermek betegsége, nagyszülő betegsége, költözés stb.) Egy szülő a gyermekek kihelyezése után döntött úgy, hogy a jövőben nem kíván tovább helyettes szülő lenni. Nem tudja vállalni ezt az embert, és saját családot próbára tevő nehéz feladatot. További problémát jelent még, hogy a képzettek között kevés a pesterzsébeti lakóhellyel rendelkezők száma, mely annak ellenére gondot okoz, hogy vállalják a gyermekek szállítását a kerület iskolájába, óvodájába.

A fent leírtak miatt szükségét látjuk, hogy a helyettes szülői hálózatot tovább bővítsük. Eddigi tapasztalataink azt mutatják, hogy a helyettes szülői hálózat létrehozása és folyamatos megfelelő szinten történő működtetése nem lehet egyszeri akció. A megfelelő befogadó családok felkutatása, a jelentkezők kiképzése, a képzett családok továbbképzése folyamatos munkát igényel.

Célunk, hogy olyan stabil helyettes szülői hálózatot tudjunk fenntartani, akikre bármikor lehet számítani, bármilyen korú gyermek befogadását vállalják és lehetőleg a gyermeket ne kelljen saját megszokott iskolájából, óvodájából kiszakítani, valamint a gyermek és vérszerinti szülei folyamatos napi kapcsolatban maradhassanak. Ezért a megfelelő családok keresése 2000-ben tovább folytatódott, a jelentkezők részére két alkalommal FIKSZ képzést tartottunk. Az újonnan kiképzett helyettes szülők egy része is megkapta a működési engedélyt a Közigazgatási Hivataltól. Továbbra is gondot jelent, hogy a jelentkezők között alig van kerületi lakos. (XX. kerületi családokon kívül részt vettek más kerületek, illetve települések által delegált családok és gyermekjóléti szolgálatok munkatársai, pl.: XVIII., kerület, Halásztelek és Szigethalom).

A Pesterzsébeti Család- és Gyermekvédelmi Központ költségvetésében a helyettes szülői hálózat működtetésére a pénzügyi fedezet rendelkezésre áll. A gyermekek ellátásához szükséges költségeket az állami normatív támogatás fedezi, de a helyettes szülők további toborzását, képzését az önkormányzat finanszírozni nem tudja. A

képzés költségeit intézményünk 2000-ben is pályázat útján finanszírozta. A Szociális és Családügyi Minisztériumhoz nyújtottunk be pályázatot, a helyettes szülők képzésére 340.000 Ft-ot nyertünk.

A fentiek alapján 2001. január -2001. március hónapban újabb képzést indítottunk, 2001. áprilisában a tanfolyam befejeződött. Idén ősszel újra meghirdettük a helyettes szülői képzést, mely azért is vált szükségessé, mivel a hálózatunkban működő helyettes szülők közül többen elvégezték a nevelőszülői tanfolyamot, így munkájukra a továbbiakban nem számíthatunk.

Helyettes szülői tanácsadó

Az 1999-es költségvetési évben a helyettes szülői tanácsadói feladatokat egy munkatársunk megbízási szerződéssel látta el. 2000. március 1-től az Önkormányzat Képviselő-testülete jóváhagyott 1 fő állásfejlesztést a helyettes szülői tanácsadó foglalkoztatására.

A tanácsadónak közvetítő szerepet kell betöltenie a gyermekjóléti szolgálat családgondozója, a gyermek, a helyettes szülő és a vérszerinti szülő között. Az egyes gyermek érdekében különböző -illetékes- kerület, település gyermekjóléti szolgálatával, gyámhatóságával kell rendszeres kapcsolatot tartania, a gyermek hazakerülése, sorsának rendezése érdekében.

Ugyanakkor a helyettes szülői tanácsadók képzésére nincsenek kötele-

zettségek, nincs gyakorlati tapasztalat, melyet a tanácsadó tanulmányozhatna, átvehetne. Sok esetben a saját kreativitására, kommunikációs készségére számíthat csak a problémák megoldása érdekében. Szükségesnek tartjuk a helyettes szülői tanácsadók képzésének megszervezését, a tapasztalatok összegyűjtését, a helyettes szülői hálózatok működtetőinek az összefogását, szakmai szttenderdek kidolgozását, szakirodalom megjelentetését, a rendszeres esetmegbeszélő csoportok szervezését.

Helyettes szülői hálózatba elhelyezett gyermekek

„A gyermekek átmeneti gondozását - a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy más törvényes képviselő (a továbbiakban együtt: szülő) kérelmére vagy beleegyezésével - ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátással kell biztosítani, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte vagy más akadályoztatása miatt a gyermek nevelését a családban nem tudja megoldani.” Gyvt. 45.§. (2)

A fenti törvényi megfogalmazás igen tág teret biztosít az átmeneti gondozásba vétel indokaihoz. Ha a szülő kéri, illetve beleegyezik gyermeke helyettes szülőnél történő elhelyezéséhez, nem kell különösebb indok, hogy miért van a családnak erre szüksége. Az elhelyezések egy részében a gyermekjóléti szolgálatnál

A helyettes szülőkhöz elhelyezett gyermekek száma

ÉV	GONDOZÁSI NAPOK SZÁMA	GYERMEK SZÁMA	TERÜLETI ILLETÉKESÉG		HOVÁ TÁVOZTAK		
			XX. kerület	egyéb	csalódba	Tegyesz	átm.gond.- ban maradt
1999	149	4	3	1	2	-	2
2000	758	11	6	5	8	-	3
2001.	1496	15	7	4	7	5	3
2002	910	11	8	3	7	4	-

megjelenő szülőt a családgondozó a találkozás előtt nem ismerte. Ha sürgős elhelyezésről van szó, el kell fogadni a szülő által elmondottakat, és csak a gyermek elhelyezése után van lehetőség a körülmények feltérképezésére, indokolt esetben a gyermeket körülvevő intézmények (iskola, óvoda, védőnő, orvos, esetenként az illetékes gyermekjóléti szolgálat, stb.) véleményének kikérésére.

A befogadó családoknál elhelyezett gyermekek ellátása igen komoly felkészültséget és rátermettséget igényel. A helyettes szülőnek sok esetben speciális tudásra, egészségügyi ismeretekre, bánásmódra, hozzáállásra van szükség.

Esetmegbeszélő csoport

A helyettes szülőket nehéz feladatuk ellátásában a helyettes szülői tanácsadón kívül a havonta egy alkalommal tartott esetmegbeszélő csoport segíti. Az esetmegbeszélő állandó meghívottjai a már működő és kiképzett helyettes szülők, a gyermekjóléti szolgálat családgondozói, a FIKSZ trénerek. A csoportot pszichológus vezeti. Úgy gondoljuk, hogy a gyakorló befogadó családok igen sokat tudnak egymásnak segíteni a felmerülő problémák megoldásában, a más szokásokhoz, kultúrához szokott gyermekek és vérszerinti szülők elfogadásában, a gyermek hazatérésének segítésében, a gyermek és családja közötti rendszeres kapcsolat megtartásában.

A helyettes szülői hálózat eredményei

A helyettes szülői hálózat működtetését sikereinkből és kudarcainkból együtt tanuljuk, a folyamatos üzemeltetés során egyre több kérdés, megoldásra váró feladat merül fel. Összegzőképpen elmondhatjuk, hogy a helyettes szülői hálózatra vonatkozó

törvények, jogszabályok ismeretében jól működő hálózatot lehet létrehozni, melynek viszonylag „kevés” anyagi vonzata van, viszont a veszélyeztetett gyermekek ellátásában, családba való visszahelyezésében igen nagy előrelépést jelent. Bizunk benne, hogy az átmeneti gondozás folyamatos működtetésével sok gyermek állami gondoskodásba kerülését kerülhetjük el, mely egész életükre pozitív kihatással lesz.

Budapest Főváros Kormányzati Hivatal Gyámhivatalának 2001. júniusában végzett vizsgálatából az alábbi részletet közöljük:

„A Fővárosi Kormányzati Hivatal Gyámhivatala elismerését fejezi ki Budapest XX., kerület Pesterzsébet Önkormányzatának, mint intézményfenntartónak, azért, hogy Budapesten elsők között létrehozta és működteti a gyermekjóléti alapellátásként az átmeneti gondozás feladatát ellátó Gyermek Átmeneti Otthonát és a Helyettes szülői hálózatot. ...Az önkormányzat példaértékű módon biztosítja a helyettes szülői hálózat folyamatos szervezéséhez és képzéséhez szükséges személyi, tárgyi és anyagi feltételeket. A helyettes szülőket rendszeres esetmegbeszéléssel és a helyettes szülői tanácsadó foglalkoztatásával segítik. Mivel az intézmény a gyermekjóléti és családsegítő szolgálatokkal egy épületben helyezkedik el, a szakemberek összehangolt munkája a gyermekek érdekében naprakészen megvalósul. Az átmeneti gondozás intézményei a gyermekvédelem rendszerében elfoglalták fontos helyüket, lakossági szükségleteket elégítenek ki, a gyermekvédelmi törvény által megfogalmazott szerepüket betöltik.”

■ ESETLEÍRÁS

Péter és Bea

(a helyettes szülői tanácsadó esetismertetése alapján)

A családdal 2001. május 25-én kerültünk kapcsolatba. Az édesanya bejött szolgálatunkhoz két gyermekével, a hétéves Péterrel és a tízhónapos Beával. Azzal a kéréssel fordult hozzánk, hogy helyezzük el a gyerekeket helyettes szülőkhöz. Elmondta, hogy eddig a X. kerületben laktak édesapjával, az édesapa lakásában. A nagypapa nemrégiben megbetegedett, kórházba került, a kórházból pedig nem haza ment, hanem másik lányához, aki a XX. kerületben lakik családjával. Ezután az anya nővére elment a X. kerületi lakásba, és leszerelte a villany- és a gázórát, minél fogva a lakás áram és gáz nélkül maradt. Ilyen körülmények között nem tudta ellátni a gyerekeket, ezért kérte átmeneti elhelyezésüket. Amikor arról kérdeztem, hogy mi indíthatta nővérét erre a lépésre, azt válaszolta, hogy testvére magának követeli a lakást, de jogtalanul, mert az édesapjuk tulajdona. Mivel nem erzsébeti lakosok, csak három napra kötöttünk szerződést a helyettes szülői elhelyezésről. Megállapodtunk, hogy ha a X. kerületi Gyámhatóság engedélyezi a hosszabb távú elhelyezést, akkor a helyettes szülőknél maradhatnak a gyerekek, amíg az édesanya megoldja lakhatását.

Az első beszélgetésből kiderült, hogy sem Péter, sem Bea édesapjával nem tartják a kapcsolatot. Megtudtuk még, hogy Péternek meg kell ismételnie az első osztályt, ez azért volt fontos, mert az elhelyezés kezdetekor még tartott az iskolaév. Mivel azonban ismételnie kell az évet, a helyettes szülő kiválasztásánál nem kellett szem előtt tartani, hogy az iskola látogatása megoldható legyen.

A gyerekek átmeneti gondozását intézményünk Budapest környékén élő helyettes szülője vállalta. Hamarosan meg is érkezett a gyerekekért és rövid beszélgetés után elvitte őket. Megállapodtunk az édesanyával, hogy pár napon belül meglátogatja a gyerekeket a helyettes szülőnél és elviszi személyes holmijukat is. A beszélgetés alatt Péter agresszíven viselkedett édesanyjával, verbálisan és tettelesen bántalmazta, amire az édesanya határozatlanul, tehetetlenül reagált.

Az elhelyezést követően megtudtam, hogy Péter már volt kerületünkben átmeneti gondozásban. Akkor édesanyja elvitte a kisfiút az apjához és otthagya. Az édesapa pár nap múlva elhozta Pétert intézményünk átmeneti otthonába, mert saját családja mellett már nem tudta nevelni a kisfiút. Akkor Péter másfél évet töltött az átmeneti otthonban. Hosszú ottlétének oka az volt, hogy a szülők gyermek elhelyezési pert indítottak, és a bíróság kérelmére a per befejeztéig Péter az átmeneti otthon lakója volt. A Bíróság Pétert az anya gondozásába helyezte.

A gyerekek hamar beilleszkedtek a helyettes szülő családjába, összebarátkoztak az ott nevelkedő gyerekekkel és megszokták a házirendet. Bea az első napok után nagyon vidám, nevetős és tevékeny kislánnyá vált, ragaszkodni kezdett a család tagjaihoz. Péter is sokat játszott, nevetett, de zárkózott és szorongó maradt. Ahogy telt az idő, egyre gyakrabban mondta, hogy nem akar édesanyjával találkozni, nem akar vele elmenni.

Az anya közben rendszertelenül és egyre ritkábban látogatta a gyerekeket. Időnként elvitte őket néhány napra, ilyenkor különböző ismerősöknél laktak. A látogatások után a gyerekek nyűgösek, rosszkedvűek voltak. A helyettes szülő elmondta, hogy az anya mindig más férfi társaságában ment a gyerekekért, sokszor többen is elkísérték. A helyettes szülő nem engedte be az idegeneket a lakásába, csak az édesanyát.

A helyettes szülői tanácsadó az elhelyezés után egy hónappal találkozott az anyával, aki elmondta, hogy vidéken alkalmi munkát vállalt ott lakással. Munkahelyét személyes konfliktusok miatt otthagya. Lakhatását nem tudta

megoldani, a X. kerületi lakás mosókonyhájában lakott. Az anya a beszélgetés közben határozatlannak tűnt, mintha nem lenne az ura saját életének.

Ezután a beszélgetés után a tanácsadó meglátogatta az anya rokonait a XX. kerületben, mert tisztán szeretett volna látni a X. kerületi lakással kapcsolatban. Az anya édesapjával beszélt, aki elmondta, hogy lányának már évekkal ezelőtt megromlott a kapcsolata a családdal. Kamaszkorában elköltözött és prostituált lett, de édesapja megtalálta és hazavitte. Az anya élete, valamint kapcsolata apjával és a testvéreivel azóta sem rendeződött. A beszélgetés során kiderült, hogy az anya édesapjának második (válással végződött) kapcsolatából

született, és nővéreinél (féltestvéreinél) sokkal fiatalabb. Érezhető volt, hogy a rokonok ezt a második kapcsolatot az apa „botlásának” tekintik, és ezért érzelmeikben elutasítják.

A tanácsadó megtudta, hogy X. kerületi lakás az anya nővérének a tulajdona, az anyának abban nincs tulajdonrész (volt egy saját lakása, amit eladott). Eddig szívességi alapon lakhatott ott, de testvére és apja elküldték, mert az előzetes egyeztetés ellenére nem támogatja édesapját, még annak értéktárgyait is eladta.

A nagyapa elmondása szerint lánya nem biztosította a megfelelő feltételeket gyermekei neveléséhez, gyakran késő

éjszaka érkezett haza a gyerekekkel együtt. Harmadik gyermekét, aki Péternél idősebb, a gyermek édesapja neveli vidéken.

Ezután két hónapig a tanácsadó nem találkozott az édesanyával. Beszélt telefonon a X. kerületi családgyógyozóval, aki elmondta, hogy az anya vele sem tartja a kapcsolatot.

A helyettes szülő ugyanazokról a problémákról számolt be (az édesanya rendszertelenül látogatja a gyerekeket, ismerősöknél alszanak, nem hozza el a gyerekek ruháit, játékait, mindig más férfitársasággal ékezik látogatóba). Péter közben egyre nehezebben viselte átmeneti helyzetét, nagyon zárkózottá és szorongóvá vált. Édesanyjával elutasítóan viselkedett. Bea életkoránál fogva nem érzékelte a problémákat, tökéletesen beilleszkedett a családba.

Augusztus végén találkozunk újra a gyermekek anyjával. Elmondta, hogy van munkahelye (virágkötő egy virágboltban), új élettársa van és alberletbe fognak költözni Csepelre. Pétert beíratta egy hetes iskolába, és a következő héten szeretné elvinni a helyettes szülőtől az alberletbe. Ebben meg is állapodtunk.

Még aznap értesítette intézményünket a helyettes szülő arról, hogy a hétvégén az anya elvitte a gyerekeket. Visszaérkezésük után, az esti fürdetésnél vették észre, hogy Bea bokáján egy kis kerek, mély seb látható, felette pedig lila foltok. Másnap megmutatták a védőnőnek, aki megállapította, hogy valószínűleg égésnyomról van szó. Elbeszélgetett Péterrel, aki elmondta, hogy Bea nagyon sírt valamiért, mire az anya élettársa megütötte. Erre a kislány még jobban sírt, ekkor a férfi megfogta Bea lábát és megégette a cigarettájával.

A helyettes szülői tanácsadó azonnal felkereste a helyettes szülőt, s azt tapasztalta, hogy az eset után Bea viselkedése megváltozott, megijed az emberektől, főleg a férfiktól, éjszaka gyakran felriad. Pétert is megzavarta az anyánál töltött idő, váratlan dühkitörései mellett zárkózottá vált. A helyettes szülőnél történt beszélgetés során kiderült, hogy az anya a családnak mást mondott terveiről.

A gyermekkel történt dolgokról a helyettes szülői tanácsadó értesítette a X. kerületi gyermekjóléti szolgálatot és

gyámhivatal, mellékelte a védőnő szakvéleményét. Az illetékes Gyámhivatal tájékoztatása szerint a gyermekek ügyében hosszú távú elhelyezést biztosító gyermekvédelmi intézkedést fognak hozni, egyben értesítette az édesanyát, hogy gyermekeit nem viheti el az intézkedés meghozataláig a helyettes szülőktől.

■ GYERMEKEK NAPKÖZBENI ELLÁTÁSA

„A gyermekek napközbeni ellátását a szülő vagy más törvényes képviselő otthonában gondozó biztosíthatja, ha a gyermek állandó vagy időszakos ellátása nappali intézményben nem biztosítható (pl. betegség miatt) és a szülő a gyermek napközbeni ellátását nem, vagy csak részben tudja megoldani.”

Családi napközi

A Pesterzsébeti Család- és Gyermekvédelmi Központ Gyermek Átmeneti Otthonán belül megalakuló Családi Napközi max. 5 fő, 3-14 év kor közötti rászoruló gyermekeknek naponta 8-18 óra között nyújt lehetőséget nappali ellátásra-felügyeletre. Az ellátott gyermekek életkorának megfelelő gyakoriságú, összetételű és mennyiségű étkeztetését a szülő igényeinek megfelelően a közétkeztetés keretén belül tudjuk biztosítani.

A feladatellátás célja-alapelve:

A gyermekek nappali ellátásával-felügyeletével az időszakonként változó helyi igényeket rugalmasan követve tudja intézményünk biztosítani a családban nevelkedő gyermekek számára az életkoruknak megfelelő gondozást, nevelést, étkeztetést, foglalkoztatást.

Ellátottak köre:

- Ellátásban nem részesülő gyermekek.
- Az iskolai napközi és tanulószobai foglalkozásokról kiszoruló gyermekek.
- Azon gyermekek, akiknek nappali felügyeletét a szülő elfoglaltsága miatt nem képes megoldani.
- Speciális szolgáltatásokra szoruló gyermekek.
- A Gyermek Átmeneti Otthonából családjukba távozó gyermekek igény szerinti nappali ellátása-felügyelete.

A feladatellátás szakmai tartalma, módja

Óvodáskorú gyermekeknek: életkoruknak megfelelő szabadidős tevékenység szervezése, nappali felügyelet, játékos foglalkozások, egyénileg testre szabott tevékenységek biztosítása.

Iskoláskorú gyermekeknek: Az iskolai tanév ideje alatt a rászoruló gyermekeknek differenciált, egyénre szabott foglalkozások, tanulószobai szolgáltatások (felzárkóztatás, korrepetálás, fejlesztés, tehetséggondozás, nyelvtanulás), gyermekpszichológiai vizsgálatok, kiscsoportos önismereti tréningek nevelők, fejlesztő pedagógus és pszichológus szakember bevonásával. Szorgalmi időn túl, az iskolai szünetekben a gyermekek életkorának megfelelő szabadidős-sporttevékenységek biztosítása, klubfoglalkozások (pl. kirándulások, uszoda, színház-mozi, kiállítások látogatása, stb.)

Személyi feltétel:

Pesterzsébet Önkormányzata a feladat ellátására 1 fő gyermekgondozói státuszt biztosított.

Tárgyi feltételek:

A gyermekek felügyeletére-ellátására berendezett helyiségek felszereltsége az életkornak megfelelő, az étkezéshez, alváshoz-pihenéshez, levegőzéshez, játékhoz, foglalkoztatáshoz, tanuláshoz szükséges tárgyi eszközök, berendezések biztosítottak (5 fotelágy, íróasztalok, székek, szekrények, tv- rádió- videomagnó, játszótér-pihenőpark, stb.)

A családi napközi szolgáltatás tárgyi feltételeinek kialakítására 1999-ben A Szociális és Családügyi Minisztérium 300 eFt pályázati támogatást biztosított.

Házi gyermekfelügyelet

A házi gyermekfelügyelet az önkormányzat alapellátási kötelezettsége, mely feladat ellátására Pesterzsébet Önkormányzata 2001. április 1-től 1 fő hivatásos gondozói státuszt engedélyezett.

A házi gyermekfelügyelet hálózatát megszerveztük, 10 fő gyermekfelügyelő-gondozót pályázati támogatás bevonásával (Szociális és Családügyi Minisztérium, 780 eFt) kiképeztünk. A képzéssel egy időben igényfelmérést

végeztünk, melybe bevontuk a házi gyermekorvosokat, védőnőket, oktatási intézményeket. A szolgáltatásról és az igénybevétel módjáról folyamatosan tájékoztatjuk Pesterzsébet lakosságát.

A szolgáltatást elsősorban 0-10 éves korú gyermekek számára szervezzük hétköznap, 7-20 óra között. Az ellátásért fizetendő térítési díjat az Önkormányzat helyi rendeletében szabályozta.

A szolgáltatás biztosítása során hangsúlyt helyezünk az életkori és az egyéni sajátosságok figyelembevételére. Kapcsolatot tartunk a kerületben található oktatási nevelési intézmények pedagógusaival, egészségügyi intézmények védőnőivel, a Nevelési Tanácsadóval, egyéb intézményekkel.

A házi gyermekfelügyelet elsősorban az alábbi problémákkal küzdő családok részére biztosított, amelyben:

- A gyermekek „nem mozdíthatók” otthonról (pl. betegség miatt).
- Gyermekeit egyedül nevelő szülő egyedi időbeosztásban dolgozik és más intézményben gyermeke felügyeletét nem tudja megoldani.
- Óvodai, iskolai szünetekben a gyermek ellátása más módon nem megoldható.
- A gyermek betegsége esetén a szülő nem tud betegállományba menni, mivel elveszítheti emiatt munkahelyét.

Híres Angéla
Schmidtné Buda Andrea